

August Comte

Kirj. Arthur Lewis.

Suom. Matti Kangas.

(Jatkoa kesäkuun n:roon.)

Herbert Spencerin lukijat tutustumattomina ennenmmmin Comten oppeihin, tulevat löytämään jälkimäisestä useamman kuin yhden ennustuksen synteettiteorian tärkeistä piirteistä. Lester Ward onkin onnistuneesti osoittanut, että Spencerin vastaväitteistä huolimatta Comten ja Spencerin tieteitten luokittelu on pohjaltaan sama. Comten ajatus oli järjestää tieteet yksinkertaisista monimutkaisiin, yleisistä erityisiin. Spencerin oppilaat tunnustavat tämän käsityksen.

Comten filosofiassa ilmenee seuraava järjestys:

1. Astronomia.
2. Fysiikka.
3. Kemia.
4. Biologia.
5. Sosiologia.
6. Etiikka.

Olkoon huomautettu, että vaikka kirjassaan "Positiivinen Filosofia," ei etiikkaa vielä ole tässä luettelossa mainittu, niin hän teki tämän lisäyksen kirjassaan "Politique Positive."

Comten ja Spencerin teoriain yksityiskohtainen vertaileminen ottaisi tässä liian paljon tilaa ja niin ollen kehoitetaan niitä, jotka tahtovat niihin seikoihin lähemmin tutustua, ottamaan huomioon Lester Ward'in kirjasta "Pure Sosiologia" (Puhdas yhteiskuntaoppi) sivut 66—67.

Ylläolevassa listassa on matematiikka joskus asetettu ensi sijalle ennen astronomiaa ja Comte itse toisinaan mainitsee ne siinä järjestyksessä, mutta hän on varovainen näyttämään, ettei hän pidä matematiikkaa eroitettuna tieteenä, vaan pikemmin kaikkien tieteitten tutkimistapojen perusteena. Täten hänen tieteitten "hierarkiansa" todellasiin alkaa astronomiasta.

Tämän luokittelun huolellinen tarkastelu osoittaa, että seuraava tiede aina johtuu edellisestä, josta se on riippuvainen kuten lapsi äidistään.

Astronomia tutkii avaruuden kappaleita ja niihin suhtautuvia lakeja sisältäen fysiikan, joka tutkii kappalten liikuntavoimia. Samoin fysiikka sisältää kemian, jonka alalle kuuluu molekyylisten (ainehitusten) voimain tutkiminen. Luonnollisen järjestyksen mukaisesti nämä kaikki ilmenevät ennen elämää, joka on biologian alainen. Ymmärrys on elämän myöhempi ilmaisu ja vaikkei Spencer ole sitä nimittänyt erityisesti sielutieteessä, niin se on kuitenkin täysin tutkisteltu biologian, nim Aivo-biologian osana. Myöhemmin yhteiskunnallinen elämä ilmeni ja antoi pohjan sosiologialle ja vihdoin moraalisten suhteitten kasaantuttua, syntyi sarjan viimeinen tiede, nim. etiikka.

Toinen teoria, jota Comte, pitää yhtä tärkeänä ja minkä hän väittää kokonaan alkuperäiseksi, on seuraava: Tieteitten kolme pää tutkimistapaa ovat: johtopäätökset, kokeilut ja vertailu. Jos seuraamme Comten hierarkiaa astronomian alusta etiikan loppuun, niin havaitsemme, kuten Comte väittää, näitten kolmen tutkimistavan yhä etenevää sovitusta. Astronomiassa, yleisimmässä ja yksinkertaisimmassa tieteessä, johtopäätöksien tekeminen yksistään on ainoa käytettävissä oleva tutkimistapa, seuraavassa tieteessä, nim. fysiikassa ovat sekä kokeilut että johtopäätökset mahdollisia.

Kemiaan päästyämme käyvät kokeilut parhaiksi tutkimiskeinoiksi, samalla kun biologiassa, sosiologiassa ja etikassa luotamme pääasiassa vertailuihin.

Comte on tehnyt muutamia sängen hämmästyttävää kompastuksia, mitkä johtuivat hänen liiallisesta itseensä luottamisesta kuin myöskin siitä, että hänkin oli vain aikansa lapsi. Comte väittää, että tämä tieteitten luonnollinen järjestys on myöskin se historiallinen järjestys, jossa tieteet itsensä ilmaisevat ja meidän tietoisuutemme niistä kehittyvät. Tässä Comte on selvästi väärässä, vaikkakin tässä käsitteessä näennäisesti on jonkun verran totuutta. Tämä juuri antoikin Spencerille tilaisuuden näyttää Comten erehdyksen ja vaikkakin sen merkitys oli vähemmän tärkeä, niin moni Spencerin vähempi tietoinen ihailija luuli, että tuo ranskalainen filosofi oli vain sillä kumottu.

Sen tieteen tutkimuksiin, jota me nykyään nimitämme sielutieteeksi, Comte kokonaan epäonnistui. Kuitenkin on muistettava, että Comten aikoina ei fernologia (pääkallo-oppi) ollutkaan vielä niin huonossa huudossa kuin se nykyään on.

Edelleen, Comte, oli tullut niin jäykäksi metafysisen mietiskelyn vastustajaksi, että hän meni valitettavaan äärimmäisyyteen, selittäen kokonaan mahdottomaksi sellaista pulmien ratkaisemisen, mitkä jo parasta aikaa olivat selviämässä. Hän teknillisesti väitti ikuisiksi mahdottomuuksi avaruuden kappalten kemiallisten perusteitten määrittelemisen ja kuitenkin Traunhofer ja Wallace oli jo silloin laskenut perusteen niille keksinnöille, joita sillä alalla on sittemmin tehty.

Nyt tulemme yhteen hänen kaikkein arvokkaimmista teorioistaan. Hän väittää, että se tieteellisen pätevyuden korkein mitta, mihin yksikään tiede on päässyt, on juuri positiivinen tila. Jokainen tiede, samoin kuin yksilö ja koko ihmiskunta, kulkee toinen toistaan seuraavan asteen läpi, nim. teologisen, metafyyssisen ja positiivisen.

Astronomia, tuo kaikista yleisin tiede, on sivuuttanut teologisen ja metafyyssisen tilan ja saavuttanut positiivisen eli tieteellisen asteen. Epäilemättä niin on asia, vaikka tietämättömät uskontoa puollustaessaan aina ensikeinonaan vetoavat käsittämättömän avaruuden majesteettillisuuteen ja ylevyyteen. Inhimillisen ajattelun maailmassa ei todellakaan ole toista alaa, josta kaik-

ki yliluonnollinen olisi niin tyy-
tin hävitetty ja luonolakien val-
litsevaisuus niin täysin tunnustet-
tu kuin astronomiassa. On jo
kulunut pitkiä aikoja siitä kuin
kukaan huomattavampi tähtitie-
teilijä olisi koittanut etsiä astro-
nomiassa sellaista sopukkaa, jo-
hon voisi kätkeä jumalansa.
Lester Ward sanookin tästä seu-
raavat sattuvat sanat: "Newton
oli sellaisista tähtitieteilijöistä
viimeinen. Hänen opeissaan oli
jumalallisella toiminnalla täs-
mälleen samanverran tilaa kuin
mitä hänen teorioissaan oli va-
javaisuutta ja tätä pidetäänkin
nyt hänen teoriainsa heikoim-
pana kohtana ja sitä koitetaan
unhottaa hänen elämäkerrastaan
niin pian kuin mahdollista.

Fysiikka, joka sekä yleisyyteen
että luokitteluun nähden seuraa
ensimmäisenä, huolimatta siitä, et-
tä se on ensimmäisiä positiivisuu-
dessakin, on kuitenkin vielä me-
tafyysisten käsitteitten puristeis-
sa. Biologiassa metafyyssiset ja
teologiset käsitteet vielä viime
hetkiään rimpuilevat ja päivä
päivältä näemme biologisten tie-
teitten käyvän yhä enemmän ja
enemmän positiiviseksi ja en-
tistä vähemmän metafyyssiseksi
ja teologiseksi.

Ja nyt saavumme siihen tie-
teeseen, jonka perustajaksi Com-
te yleisesti tunnustetaan, ja se
on yhteiskuntatiede — sosiologia.
Comte aivan oikein selittääkin,
että tämä äsken syntynyt, mitä
monimutkaisin tiede, on vielä
teologisella ja metafyyssellä as-
teella, teologia ollen vallitsevana.
Tämä jo itsestään onkin todistus
siitä, että tiede on aivan

lapsuustilassaan, sillä olihan teo-
loginen käsitystapa eroittamaton
ihmissuvun lapsuusaikana aivan
samoin kuin se vieläkin näyttää
olevan ominainen yksilön lapsuus
vuosina. Etiikka on vieläkin e-
nemmän jälellä.

Koko yhteiskunnallisen kehi-
tyksen yleisesti otaksutaan ole-
van kaitselmuksen vallassa;
luullaan jumalallisen tahdon yhe-
teiskunnallisia oloja ohjailevan
tavalla, johon ei voida vaikuttaa,
eikä edes ymmärtääkään. Täl-
lainen tila merkitsee tieteen kuo-
lemaa, missä ikinä se ilmenee-
kin, mutta onhan tieteen historia
kertonut teologisen vallan kukis-
tuksista aloilla toistensa jälkeen.
Tämän tieteen voiton täydensi
luonnonlain eli järjestyksen keksiminen, kuten Lewes, Com-
ten etevä oppilas, sitä nimittää
— järjestyksen, joka vallitsee
koko maailman kaikkeudessa.

Newton, Kant ja Laplace päi-
novoiman ja nebulo'san (alku-
eli tähti-sumun) keksimisellä
karkoittivat teologian pois ast-
ronomiasta. Mayer, Helmholtz
ja Lavoivier vapauttivat kemian
taikauskosta todistaen aineen ja
voiman katoamattomuuden. Com-
ten jälkeen ovat Lamarck, Dar-
vin ja suuri joukko heidän työ-
tovereitaan ja oppilaitaan aja-
neet teologian mustan peikon bio-
logiasta julistaen kehityksen ja
luonnollisen valinnan oppeja.
Comte taisteli tehdyksen saman
yhteiskuntatieteen alalla ja epä-
onnistui täydellisesti. Hänen
suuri ansionsa on siinä, että hän
näki sellaisen tieteen tarpeelli-
suuden ja erotti tehtävän luon-
teen.

määrässä muuttuivat hyödyllisistä teollisuuden johtajista omistaviksi laiskureiksi, ei Comte sitä jaksanut käsittää.

Koko tuon tulevaisuussuunnitelman tulisivat positiiviset seurat toteuttamaan, joita on perustettava jokaiseen kaupunkiin kautta koko sivistyneen maailman ja joiden agitatsioni-aiheena tulee olla tämän filosofian levittäminen uus-vanhoine yhteiskuntasuunnitteluineen.

Toiselta puolen on kohtalon ivaa, että tuollaisia seuroja ja ryhmiä perustettaisiin joka kylään ja kaupunkiin yli koko sivistyneen maailman. Ei niitä vain niin sepitetä kuin Comte

uneksi — nelijakoisen yhteiskunnan tukemiseksi, vaan näitä seuroja perustavat sosialidemokraatit, joita Comte niin luukkaasti vastusti. Sosialistit taistelevat saavuttaakseen yhteiskunnan, jossa ei ole luokkia, jossa nainen tulee olemaan taloudellisesti itsenäinen, riippumaton miehistä ja toisistaan; yhteiskunnan, jossa kapitalistien täytyy muuttua työläisiksi huolimatta siitä, kuinka ankarasti he tällaista muutosta vastustavat ja työläiset tulevat kyllä hoitamaan omat asiansa, ollenkaan odottamatta, että vehkeilevän yläluokan papisto sen heidän puolestaan tekisi.

Illan hämärtyessä

*Pois valuu mailleen aurinko,
ja ilta hämärtyy!
Pois sammuu varjot rusojen
ja taivas himmentyy!*

*Mutt' vaaran takaa välkähtää
viel' säde illan ruskon.
Hämyssä öisen himmekkään
nään valon kangastuksen.*

Iida U—lo.

